

eul_wid: pby-aa

Διογενιανὸς ὁ Γραμματικὸς · Diogenianus the Grammarian

Fragments on Fate and Homer

Ἀποσπάσματα περὶ Εἰμαρμένης καὶ Ὀμήρου

Period: Ῥωμαϊκὴ [Roman](#)
Dialect: Κοινὴ τεχνικὴ [Technical Koine](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)

- ¹ Ἄξιον δὲ ἐπὶ τούτοις ἅπασι παραθέσθαι καὶ τὰ δοκοῦντα Χρυσίππῳ τῷ Στωικῷ περὶ τοῦ λόγου τούτου. Οὗτος γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ ‘περὶ εἰμαρμένης’ βιβλίῳ βουλόμενος δεικνύναι τὸ δὴ πάνθ’ ὑπ’ ἀνάγκης καὶ τῆς εἰμαρμένης κατειληφθαι μαρτυρίαις ἄλλοις τέ τισι χρῆται καὶ τοῖς οὕτως παρ’ Ὀμήρῳ τῷ ποιητῇ λεγομένοις ‘ἀλλ’ ἐμὲ μὲν κῆρ ἀμφέχανε στυγερή, ἥπερ λάχε γεινόμενόν περ’ (Ψ 78 sq.) καὶ ὕστερον αὐτε τὰ πείσεται, ἄσσα οἱ αἶσα γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ’ (Υ 127 sq.) καὶ ‘μοῖραν <δ> οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν’ (Ζ 488) οὐ θεωρῶν, ὅτι τὰ ἀλλαχοῦ πάλιν παρὰ τῷ ποιητῇ λεγόμενα τούτοις ἀντικρυς ἠναντίωται, οἷς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ χρῆται βουλόμενος συνιστᾶν τὸ καὶ παρ’ ἡμᾶς πολλὰ γίνεσθαι, οἷον τὸ ‘αὐτοὶ γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο’ (α 7) καὶ τὸ ‘ὦ πόποι, οἷον δὴ νῦν θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται· ἐξ ἡμέων γὰρ φασὶ κάκ’ ἔμμεναι, οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόνον ἄλγε’ ἔχουσι’ (α 32 sq.). ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ πάντα γίνεσθαι καθ’ εἰμαρμένην ἠναντίωται. οὐ μὴν οὐδ’ ἐκεῖνο συνιδεῖν ἡδυνήθη τὸ μηδαμῶς τὸν Ὀμηρον μὴδ’ ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔπεσι συμμαρτυρεῖν αὐτοῦ τῷ δόγματι. οὐ γὰρ <τὸ> πάντα γίνεσθαι καθ’ εἰμαρμένην ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τινὰ κατ’ ἐκείνην συμβαίνειν ἐξ αὐτῶν ὑποβάλλων εὐρεθήσεται. τὸ γὰρ ‘ἀλλ’ ἐμὲ μὲν κῆρ ἀμφέχανε στυγερή, ἥ τις λάχε γεινόμενόν περ’ οὐχ ὅτι πάντα κατὰ τὴν κῆρα συμβαίνει λέγοιτο ἂν ἀλλ’ αὐτὸ τὸ τεθνήξεσθαι· καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς παντὶ γεννητῷ ζῳῷ θανεῖν καθεῖμαρται. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὕστερον αὐτε τὰ πείσεται, ἄσσα οἱ αἶσα γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.’ τὸ αὐτὸ βούλεται. οὐ γὰρ, ὅτι πάντα αὐτῷ τὰ μετὰ ταῦτα καθ’ εἰμαρμένην συμβήσεται, λέγει, ἀλλ’ ὅτι κατ’ ἀνάγκην αὐτῷ <τινα> συμβήσεται. ἢ γὰρ τοῦ ‘ἄσσα’ διαστολὴ τί ποτε ἕτερον ἢ τοῦτο σημαίνει; πολλὰ δὲ κατ’ ἀνάγκην ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἐπικείται. καὶ τὸ ‘μοῖραν δ’ οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν’ ἄριστα εἴρηται. τίς γὰρ ἂν δύναίτο τὰ κατ’ ἀνάγκην παντὶ ζῳῷ συγκυροῦντα διαφυγεῖν; ὥστ’ οὐχ ὅπως σύμψηφον ἂν ἔχοι τὸν Ὀμηρον Χρυσίππος ἐν τῷ ‘πάντα καθ’ εἰμαρμένην γίνεσθαι’ νομίζειν, ἀλλὰ καὶ ἐναντιούμενον, εἴ γε ἐκεῖνος μὲν, ὅτι πολλὰ γίνεται παρ’ ἡμᾶς, σαφῶς καὶ πολλάκις εἴρηκε, τὸ δ’, ὅτι κατὰ ἀνάγκην πάντα συμβαίνει, οὐδαμοῦ ῥητῶς ἂν εὐρεθεῖν λέγων. καὶ τῷ ποιητῇ μὲν ἅτε οὐ τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν τῆς τῶν ὄντων φύσεως ὑπισχνουμένῳ ἀλλὰ μιμουμένῳ πάθη τε καὶ ἦθη καὶ δόξας παντοίας ἀνθρώπων ἀρμόττει πολλάκις καὶ τὰ ἐναντία λέγειν, φιλοσόφῳ δὲ οὔτε τὰ ἐναντία λέγειν οὔτε ποιητῇ δι’ αὐτὸ τοῦτο χρῆσθαι μάρτυρι Τεκμήριον δὲ καὶ ἄλλο

ἰσχυρὸν φέρειν Χρύσιππος οἶεται τοῦ ἐν ἅπασιν εἰμαρμένην, τὴν θέσιν τῶν τοιούτων ὀνομάτων. ^[45]

2 ‘τὴν τε γὰρ πεπρωμένην πεπερασμένην τινὰ φησιν εἶναι καὶ συντετελεσμένην διοίκησιν, τὴν τε εἰμαρμένην εἰρομένην τινὰ εἴτε ἐκ θεοῦ βουλήσεως εἴτε ἐξ ἧς δὴ ποτ’ οὖν αἰτίας. ἀλλὰ καὶ τὰς μοίρας ὠνομάσθαι ἀπὸ τοῦ [κατα]μεμερίσθαι καὶ κατανεμεμῆσθαι τινὰ ἡμῶν ἐκάστω (οὕτω δὲ καὶ τὸ χρεῶν εἰρῆσθαι τὸ ἐπιβάλλον καὶ καθῆκον κατὰ τὴν εἰμαρμένην)· τὸν τε ἀριθμὸν τῶν μοιρῶν τοὺς τρεῖς ὑποβάλλει χρόνους, ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα καὶ δι’ ὧν ἐπιτελεῖται, καὶ Λάχεσιν μὲν κεκληῖσθαι παρὰ τὸ λαγχάνειν ἐκάστω τὸ πεπρωμένον, Ἄτροπον δὲ κατὰ τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον τοῦ μερισμοῦ, Κλωθῶ δὲ παρὰ τὸ συγκεκλῶσθαι καὶ συνείρεσθαι τὰ πάντα καὶ μίαν αὐτῶν τεταγμένην τινὰ εἶναι διέξοδον.’ ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια φλυαρῶν ἀποδεικνύει τὴν ἐν ἅπασιν ἀνάγκην νομίζει. ἐμοὶ δὲ θαυμάζειν ἔπεισιν, εἰ τοιαῦτα λέγων οὐκ ἠσθάνετο τῆς ἑαυτοῦ ματαιολογίας. ἔστω γὰρ ταύταις ταῖς ἐννοίαις κεχρημένους τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς αὐτὸς ἐτυμολογεῖ, τὰ ὀνόματα τεθεῖσθαι τὰ ἐκκείμενα δοξάζοντας τὸ πάντα κατεिल्φέναι τὴν εἰμαρμένην καὶ ἀμεταθέτους εἶναι τὰς ἐξ αἰῶνος προκατεिल्φημένας ἐν πᾶσι τοῖς οὐσί τε καὶ γιγνομένοις αἰτίας. τί οὖν ἀκολουθεῖς, ὦ Χρύσιππε, πάσαις ταῖς τῶν ἀνθρώπων δόξαις, καὶ οὐδεμία σοι περὶ οὐδενὸς φαίνεται διεψευσμένη, ἀλλὰ πάντες τῆς ἀληθείας εἰσὶ <σοι> θεωρητικοί; πῶς οὖν οὐδένα φῆς ἄνθρωπον, ὃς οὐχὶ μαίνεσθαι σοι δοκεῖ κατ’ ἴσον Ὀρέστη τε καὶ Ἀλκμέωνι, πλὴν τοῦ σοφοῦ; ἓνα δὲ ἢ δύο μόνους σοφοὺς φῆς γεγονέναι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐξ ἀφροσύνης ἐπίσης μεμηνέναι τοῖς προειρημένοις; πῶς δὲ ἀνασκευάζεις αὐτῶν τὰς δόξας ἐκεῖνας ὡς διημαρτημένας οἷον τὰς περὶ πλούτου καὶ δόξης καὶ τυραννίδος καθόλου τε ἡδονῆς, ἅπερ ἀγαθὰ νενομίσκασιν οἱ πλείστοι; πῶς δὲ καὶ τοὺς κειμένους νόμους ἡμαρτῆσθαι φῆς ἅπαντας καὶ τὰς πολιτείας; ἢ διὰ τί πλῆθος τοσούτων βιβλίων συνέγραψας, εἰ περὶ μηδενὸς εἶχον οἱ ἄνθρωποι δόξας διημαρτημένας; οὐ γάρ, ὅταν μὲν ταῦτά σοι δοξάζωσιν, ὀρθῶς φρονεῖν αὐτοὺς φήσομεν, ὅταν δὲ διάφορα, μαίνεσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ σὺ σοφὸν εἶναι φῆς σεαυτόν, μήτι γε ἡμεῖς, ἵνα κριτήριον ποιώμεθα τοῦ καλῶς ποτε ἐκείνους φρονεῖν τὸ τῇ σῇ δόξῃ συνδραμεῖν· ἔπειτ’, εἰ καὶ τοῦτο ἦν ἀληθές, τί λέγειν ἐχρῆν μαίνεσθαι πάντας ἐπίσης, καὶ οὐχί, καθ’ ὃ μὲν ἐφαίνοντο τὰ αὐτά σοι δοξάζοντες, κατὰ τοῦτο αὐτοὺς ἐπαινεῖν ὡς ὀρθοῦ τινος ἐπειλημμένους, καθ’ ὃ δὲ διεφώνουν, ἁμαρτάνειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν; μαρτύριον μέντοι τῆς ἀληθείας ἱκανὸν ἡγεῖσθαι τὸ δοκοῦν ἐκείνοις οὐδὲ οὕτως ἐχρῆν, οὐς εἰ καὶ μὴ ‘μαίνεσθαι’, καθάπερ σὺ οἶει, ἀλλὰ πολὺ γε ἀφεστηκέναι σοφίας πᾶς ἂν τις ὁμολογήσειε. γελοίως οὖν καὶ σὺ μάρτυσι χρῆσι τούτοις διὰ τῆς θέσεως τῶν ὀνομάτων, οὐς οὐδὲν ἂν κατὰ γε σύνεσιν σεαυτοῦ φήσας διαφέρειν, εἰ μὴ ἄρα τοὺς ἐξ ἀρχῆς θεμένους ταῦτα τὰ ὀνόματα σοφοὺς εἶναι συμβέβηκεν, ὅπερ οὐδαμῶς δεῖξαι δυνήσῃ. —ἀλλὰ γὰρ δεδόσθω σοι τοῦθ’ οὕτως ἔχειν καὶ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα τίθεσθαι, ὡς σὺ βούλει, τὰς σημασίας ἔχοντα, καὶ μὴ κατὰ δόξας ψευδεῖς τὸ τοιοῦτον γεγονέναι· ποῦ τοίνυν δι’ αὐτῶν σημαίνεται τὸ πάντα ἔσαπλῶς καθ’ εἰμαρμένην εἶναι καὶ μὴ (εἰ ἄρα) ταῦτα μόνον ὧν ἐστὶν εἰμαρμένη; ὅ τε γὰρ τῶν μοιρῶν ἀριθμὸς καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ ὁ τῆς Κλωθοῦς ἄτρακτος καὶ τὸ ἐπειλημμένον αὐτῷ νῆμα καὶ τὸ ἐπὶ κλωσμά τούτου, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα λέγεται ἐν ἐκείνοις, ἐνδείκνυται τὸ ἀπαράβατον καὶ ἐξ αἰῶνος καθῆκον τῶν αἰτίων, ὅσα οὕτως κατηνάγκασται γενέσθαι καὶ ὅσα ἄλλως ἔχειν κεκώλυται. ^[55]

2 (50) ‘πολλὰ δ’ ἂν εἴη τὰ τοιαῦτα. ὅσα δὲ οὐχ οὕτω γίνεται, τούτων τισὶ μὲν οἱ ἄνθρωποι θεοὺς διοικητὰς καὶ δημιουργοὺς ἐπεφήμισαν, τινῶν δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτίους ὑπέλαβον, ἄλλων δὲ αὖ πάλιν τὴν φύσιν, ἄλλων τὴν τύχην (ἧς τὸ εὐμετάβολον καὶ ἄστατον καὶ νῦν μὲν οὕτω νῦν δὲ οὕτως ἔχον ἐνδείξασθαι βουλόμενοι, εἰδωλοποιήσαντες τὸ ποιὸν τοῦτο σύμπτωμα τῶν πραγμάτων, ἐπὶ σφαίρας βεβηκυῖαν τὴν Τύχην ἔδειξαν). ἢ οὐχὶ δεδόξασται παρὰ τοῖς

ἀνθρώποις καὶ ταῦτα; καὶ γὰρ εἴ ποτε συνταράττουσι τὰ αἷτια καὶ, ὅσα μὲν καθ' εἰμαρμένην ἢ κατὰ τύχην γίνεται, ταῦτα ἐκ θείας δυνάμεως γίνεσθαι νομίζουσιν, ὅσα δὲ παρ' ἡμᾶς, ταῦτα καθ' εἰμαρμένην· ἀλλ' ὅτι γε πάντα τὰ αἷτια ταῦτα ἐν τοῖς οὔσι <ν> εἶναι δοξάζουσιν, παντί που δῆλον. ὥστε οὔτε τὰς τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψεις οὔτε τὰς θέσεις τῶν τοιούτων ὀνομάτων συμμαρτυρεῖν τῇ Χρυσίππου δόξῃ συμβέβηκε. Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ περὶ εἰμαρμένης βιβλίῳ τοιαύταις τισὶν ἀποδείξεσι κέχρηται, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ λύειν πειράται τὰ ἀκολουθεῖν δοκοῦντα ἄτοπα τῷ λόγῳ τῷ 'πάντα κατηναγκάσθαι' λέγοντι, ἅπερ καὶ ἡμεῖς κατ' ἀρχὰς ἐτίθεμεν, οἷον τὸ ἀναιρεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὴν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν προθυμίαν περὶ ψόγους τε καὶ ἐπαίνους καὶ προτροπὰς καὶ πάνθ' ὅσα παρὰ τὴν ἡμετέραν αἰτίαν γιγνόμενα φαίνεται. ^[5]

3 φησὶν οὖν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ 'τὸ μὲν ἐξ ἡμῶν πολλὰ γίνεσθαι δῆλον εἶναι, οὐδὲν <δὲ> ἦττον συγκαθειμάρθαι καὶ ταῦτα τῇ τῶν ὅλων διοικήσει.' κέχρηταί τε παραδείγμασι τοιούτοις τισί. 'τὸ γὰρ μὴ ἀπολεῖσθαι (φησί) θοιμάτιον οὐχ ἀπλῶς καθείμαρτο ἀλλὰ μετὰ τοῦ φυλάττεσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῶν πολεμίων σωθήσεσθαι τόνδε τινὰ μετὰ τοῦ φεύγειν αὐτὸν τοὺς πολεμίους, καὶ τὸ γενήσεσθαι παῖδας μετὰ τοῦ βούλεσθαι κοινωνεῖν γυναικί· ὥσπερ γὰρ (φησὶν) εἰ λέγοντός τινος Ἡγήσαρχον τὸν πύκτην ἐξελεύσεσθαι τοῦ ἀγῶνος πάντως ἅπληκτον ἀτόπως ἂν τις ἡξίου καθιέντα τὰς χεῖρας τὸν Ἡγήσαρχον μάχεσθαι, ἐπεὶ ἅπληκτον αὐτὸν καθείμαρτο ἀπελθεῖν, τοῦ τὴν ἀπόφασιν ποιησαμένου διὰ τὴν περιττοτέραν τάνθρωπου πρὸς τὸ μὴ πλήττεσθαι φυλακὴν τοῦτο εἰπόντος. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει. πολλὰ γὰρ μὴ δύνασθαι γενέσθαι χωρὶς τοῦ καὶ ἡμᾶς βούλεσθαι καὶ ἐκτενεστάτην γε περὶ αὐτὰ προθυμίαν τε καὶ σπουδὴν εἰσφέρεισθαι, ἐπειδὴ μετὰ τούτου (φησὶν) αὐτὰ γενέσθαι καθείμαρτο.' πάλιν οὖν κἀνταῦθα θαυμάσειέ τις τάνθρωπου τὸ ἀθεώρητον καὶ ἀνεπιλόγιστον καὶ τῶν ἐναργειῶν καὶ τῆς τῶν ἰδίων λόγων ἀνακολουθίας. οἶμαι γάρ, ὅτι καθάπερ τὸ καλούμενον γλυκὺ τῷ καλουμένῳ πικρῷ ἐναντίον εἶναι συμβέβηκεν τῷ τε λευκῷ τὸ μέλαν καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ θερμόν, οὕτως δὲ καὶ τὸ παρ' ἡμᾶς τῷ καθ' εἰμαρμένην, εἴ γε καθ' εἰμαρμένην μὲν ἐκεῖνα καλεῖν προειλήφαμεν, ὅσα καὶ ἐκόντων ἡμῶν καὶ ἀκόντων πάντως γίνεται, παρ' ἡμᾶς δέ, ὅσα ἐκ τοῦ σπουδάζειν ἡμᾶς καὶ ἐνεργεῖν ἐπὶ τέλος ἔρχεται ἢ παρὰ τὸ ἀμελεῖν καὶ ῥαθυμεῖν οὐκ ἐπιτελεῖται. ἐὰν τοίνυν ἐκ τοῦ σπουδάζειν ἐμὲ θοιμάτιον φυλάττειν ἐκεῖνο σώζεται καὶ ἐκ τοῦ βούλεσθαι γυναικὶ πλησιάζειν τὰ τέκνα γίγνηται καὶ ἐκ τοῦ βούλεσθαι φεύγειν τοὺς πολεμίους τὸ μὴ ἀποθνήσκεν ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν ἀνταγωνιστὴν ἀνδρείως φυλάττεσθαι τε αὐτοῦ τὰς τῶν χειρῶν ἐπιβολὰς τὸ ἅπληκτον ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἀπαλλάττεσθαι, πῶς τὸ καθ' εἰμαρμένην ἐνταῦθα σωθήσεται; εἰ μὲν γὰρ κατ' ἐκείνην ταῦτα συμβαίνει, παρ' ἡμᾶς οὐκ ἂν λέγοιτο συμβαίνειν, εἰ δὲ παρ' ἡμᾶς, οὐκ ἂν κατ' ἐκείνην δηλαδὴ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνδραμεῖν ταῦτα ἀλλήλοις. 'ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς μὲν ἔσται (φησί) περιειλημμένου μέντοι τοῦ παρ' ἡμᾶς ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης.' καὶ πῶς, εἴποιμ' ἂν, περιειλημμένου; εἴ γε καὶ τὸ φυλάττειν θοιμάτιον καὶ τὸ μὴ φυλάττειν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ἐγένετο τῆς ἐμῆς· οὕτω γὰρ καὶ τοῦ σώζεσθαι τοῦτο δηλονότι κύριος ἂν εἶην ἐγώ. καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς διαστολῆς, ἣν ποιεῖται Χρυσίππος, δῆλον γίνεται τὸ ἀπολεύσθαι τῆς εἰμαρμένης τὴν παρ' ἡμᾶς αἰτίαν. 'καθείμαρται γὰρ (φησί) σωθῆναι θοιμάτιον, εἰ φυλάττοις αὐτό, καὶ παῖδας ἔσεσθαι, εἰ καὶ σὺ βουληθείης· ἄλλως δὲ μὴδ' ἂν ἔσεσθαι τι τούτων.' ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης προκατειλημμένων οὐκ ἂν ποτε ὑποτιμήσει τοιαύταις χρησαίμεθα. ^[45]

3 (50) οὐκ οὖν φαμέν τεθνήξεσθαι πάντα ἄνθρωπον εἰ τόδε τι γένοιτο, μὴ τεθνήξεσθαι δ' εἰ μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἀπλῶς τεθνήξεσθαι, κἂν ὅτιοῦν πρὸς τὸ μὴ ἀποθνήσκεν καθόλου γένηται· ἢ μὴ ἀλγηδόνης ἔσεσθαι δεκτικόν τινα ἄνθρωπον, [κ]ἂν ταδὶ πράττη, ἀλλὰ πάντ' ἄνθρωπον ἀλγηδόνης εἶναι δεκτικόν, ἐὰν τε βούληται ἐὰν τε μή—καὶ ὅσα ἄλλα οὕτως καὶ μὴ ἄλλως ἔχειν καθείμαρται. ὥστε εἰ <μὲν> τὸ γενέσθαι τόδε τι ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ βουληθείμεν

ἡμεῖς, ἄλλως δὲ οὐχί, φανερόν, ὅτι τὸ ἡμᾶς βουλευθῆναί τε καὶ μὴ βουλευθῆναι ὑπ' οὐδεμιᾶς ἐτέρας αἰτίας προκατείχeto ἀλλ' ἦν αὐτεξούσιον· εἰ δὲ τοῦτο ἀκατανάγκαστον ἦν, καὶ τὸ γενέσθαι τόδε τι δηλὸν ὡς ἀπ' αἰῶνος οὐ προκατείχeto, εἰ μὴ τι καὶ αὐτὸ τὸ βούλεσθαι φυλάττειν θοιμάτιον ἢ μὴ βούλεσθαι παρὰ τινὰ εἰμαρμένην καὶ κατὰ αἰτίαν ἔξωθεν ἀναγκαίαν ἐγίνετο. ἀλλ' οὕτω <τέλεον> ἢ παρ' ἡμᾶς ἐξουσιαστική δύναμις ἀναιρεῖται καὶ οὐκ ἔτι σῶζοιτο ἂν θοιμάτιον παρὰ τὴν αἰτίαν τὴν ἐμὴν ἢ ἀπολλύοιτο· διὸ καὶ εἶην ἂν ἐγὼ καὶ ἀπολλυμένου τούτου κατὰ λόγον ἀνεπιτίμητος (ἄλλη γὰρ αὐτό τις ἀπώλλυεν αἰτία) καὶ σωζομένου πάλιν οὐδαμῶς ἐπαινούμενος, ὅτι μὴδὲ τοῦτο εἰργαζόμενην ἐγώ. σὺ δὲ ὡς σῶσαι πάντα δυνάμενος, οὕτως ἀντεστίνου τῷ λόγῳ. Φέρει δὲ καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ἐν τῷ προειρημένῳ βιβλίῳ τοιαύτην τινά· 'μὴ γὰρ ἂν τὰς τῶν μάντεων προρρήσεις ἀληθεῖς εἶναι φησιν, εἰ μὴ πάντα ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης περιείχοντο', ὃ καὶ αὐτὸ πολλῆς εὐηθείας μεστόν ἐστιν.

[70]

- ⁴ ὡς γὰρ ἐναργοῦς ὄντος τοῦ πάσας ἀποβαίνειν τὰς τῶν καλουμένων μάντεων προρρήσεις, <ἦ> ὡς μᾶλλον ἂν ὑπὸ τινος τούτου συγχωρηθέντος τοῦ 'πάντα γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην' καὶ οὐχὶ ὁμοίως ἂν ψευδοῦς ῥηθέντος καὶ αὐτοῦ (ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον, λέγω δὲ τὸ μὴ πάντα ἀποβαίνειν τὰ προαγορευθέντα μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα αὐτῶν, ἢ ἐνάργεια δείκνυσιν) οὕτω τὴν ἀπόδειξιν ἡμῖν Χρύσιππος κεκόμικε δι' ἀλλήλων κατασκευάζων ἑκάτερα. τὸ μὲν γὰρ 'πάντα γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην' ἐκ τοῦ 'μαντικὴν εἶναι' δεικνύναι βούλεται, τὸ δὲ 'εἶναι μαντικὴν' οὐκ ἂν ἄλλως ἀποδείξαι δύναιτο, εἰ μὴ προλάβοι τὸ 'πάντα συμβαίνειν καθ' εἰμαρμένην'. ποῖος δ' ἂν μοχθηρότερος τρόπος ἀποδείξεως τούτου γένοιτο; (τὸ γὰρ ἀποβαίνειν τινὰ κατὰ τὴν ἐνάργεια, ὣν προλέγουσιν οἱ μάντις, οὐ τοῦ μαντικὴν ἐπιστήμην εἶναι σημεῖον ἂν εἶη ἀλλὰ τοῦ τυχικῶς συμπίπτειν ταῖς προαγορεύσεσι συμφώνους τὰς ἐκβάσεις, ὅπερ οὐδεμίαν ἡμῖν ἐπιστήμην ὑποδείκνυσιν· οὐδὲ γὰρ τοξότην ἂν εἴποιμεν ἐπιστήμονα τὸν ἅπαξ ποτὲ τυχόντα τοῦ σκοποῦ πολλάκις δὲ ἀποτυγχάνοντα, οὐδὲ ἱατρὸν τὸν ἀναιροῦντα τοὺς πλείους τῶν θεραπευομένων ὑπ' αὐτοῦ ἕνα δὲ ποτε διασῶσαι δυνηθέντα, οὐδὲ ὅλως ἐπιστήμην λέγομεν τὴν μὴ πάντα ἢ τὰ γε πλεῖστα τῶν οἰκείων ἔργων κατορθοῦσαν. ὅτι δὲ ἀποτυγχάνεται τὰ πολλὰ τοῖς καλουμένοις μάντεσιν, ὁ πᾶς τῶν ἀνθρώπων βίος μάρτυς ἂν εἶη καὶ οὗτοι δὲ αὐτοὶ οἱ τὴν μαντικὴν ἐπαγγελλόμενοι τέχνην, οὐχὶ διὰ ταύτης ἑαυτοῖς βοηθοῦντες ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον χρείαις ἀλλὰ γνώμη τε ἰδίᾳ ποτὲ χρώμενοι καὶ συμβουλῇ καὶ συνεργίᾳ τῶν ἐν ἐκάστοις τῶν πραγμάτων ἐμπειρίαν κεκτηθῆσθαι νενομισμένων.) ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ μὴ συνεστάναι τοῦτο, ὃ προειλήφαμεν καλεῖν μαντικὴν, ἐν ἄλλοις ἀποδώσομεν πληρέστερον παρατιθέμενοι τὰ Ἐπικούρῳ καὶ περὶ τούτου δοκοῦντα· νυνὶ δὲ τοσοῦτον τοῖς εἰρημένοις προσθήσομεν, ὅτι μάλιστα μὲν τὸ ἀληθεύειν ποτὲ τοὺς καλουμένους μάντις ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν οὐκ ἐπιστήμης ἀλλὰ τυχικῆς αἰτίας ἔργον ἂν εἶη. οὐ γὰρ τὸ μὴδεπώποτε τοῦ προκειμένου τυγχάνειν ἀλλὰ τὸ μὴ πάντοτε μὴδ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὴδ' ὡς ἐξ ἐπιστήμης, ὅταν τις καὶ ποτε τυγχάνῃ, τύχης ἔργον καλεῖν προειλήφαμεν οἱ διειληφότες τὰς ὑφ' ἑκαστον ὄνομα τεταγμένας ἐναργεῖς ἐννοίας ἑαυτῶν. —ἔπειτα, εἰ καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἦν ἀληθὲς τὸ δὴ 'τὴν μαντικὴν τῶν μελλόντων <ἀπάντων> εἶναι θεωρητικὴν τε καὶ προαγορευτικὴν', τὸ μὲν 'πάντα καθ' εἰμαρμένην εἶναι' συνήγετο ἂν οὕτως, τὸ μέντοι χρειῶδες αὐτῆς καὶ βιωφελὲς οὐκ ἂν ποτε ἐδείκνυτο, δι' ὃ καὶ μάλιστα δοκεῖ Χρύσιππος ὑμνεῖν τὴν μαντικὴν. τί γὰρ ὄφελος ἡμῖν ἦν προμανθάνειν τὰ πάντως ἐσόμενα δυσχερῆ, ἃ οὐδὲ προφυλάξασθαι δυνατόν ἂν εἶη; τὰ γὰρ καθ' εἰμαρμένην γινόμενα πῶς ἂν τις φυλάξασθαι δύναιτο; ὥστ' οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν τῆς μαντικῆς, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς κακοῦ τινος ἐγίνετο ἂν αὕτη, τὸ προλυπεῖσθαι μάτην παρέχουσα τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ ταῖς προδηλουμέναις δυσχερείαις κατ' ἀνάγκην ἐσομέναις. οὐ γὰρ τὴν ἴσην πάλιν εὐφροσύνην τις φήσει παρέχειν τὴν τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν προαγόρευσιν, ἐπειδὴ περ

οὐχ οὕτως πέφυκεν ἀνθρώποις χαίρειν ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις ἀγαθοῖς, ὥς ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἀνιᾶσθαι. ^[45]

- 4 (50) ἄλλως τε καὶ ταῦτα μὲν οὐ πάνυ τι περὶ ἑαυτοὺς ἔσεσθαι πρὶν ἀκοῦσαι κατελπίζομεν, τὰ δ' ἀγαθὰ μᾶλλον πάντες ὥς εἰπεῖν προσδοκῶμεν διὰ τὴν φυσικὴν οἰκείωσιν πρὸς αὐτά (οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ καὶ μείζω τῶν δυνατῶν γενέσθαι κατηλπίκασιν). ἐξ οὗ συμβαίνει τὸ τὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν προαγόρευσιν μὴ ἐπιτείνειν πάνυ τι τὴν χαράν (διὰ τὸ καὶ χωρὶς τῆς προαγορεύσεως ἕκαστον ἐξ ἑαυτοῦ τὰ κρείττω προσδοκᾶν) ἢ <ἐπ'> ὀλίγον ἐπιτείνειν τῇ δοκούσῃ βεβαιότητι, πολλάκις δὲ καὶ μειοῦν τὴν χαράν, ὅταν ἐλάττω τῶν ἐλπισθέντων ἀκουσθῇ· τὴν δὲ τῶν κακῶν προαγόρευσιν (καὶ διὰ τὸ ἀπόστρεπτον αὐτῶν φύσει καὶ διὰ τὸ παρ' ἐλπίδας ἐνίστε προλέγεσθαι) μεγάλως συνταράττειν. ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ μὴ τοῦτο συνέβαινε, τό γε ἀχρεῖον ἔσεσθαι τὴν προαγόρευσιν παντί που δῆλον ἂν εἴη. εἰ γὰρ φήσῃ τις σωθήσεσθαι τὸ χρήσιμον τῆς μαντικῆς διὰ τὸ προλέγεσθαι τὸ πάντως ἐσόμενον δυσχερὲς εἰ μὴ φυλαξαίμεθα, οὐκέτι δείξει πάντα συμβησόμενα καθ' εἰμαρμένην ἐφ' ἡμῖν ὄντος τοῦ φυλάξασθαι τε καὶ μὴ φυλάξασθαι. εἰ γὰρ 'καὶ τοῦτο κατηναγκάσθαι' φήσῃ τις, 'ὥς εἰς πάντα τὰ ὄντα διατείνειν τὴν εἰμαρμένην', πάλιν τὸ τῆς μαντικῆς χρήσιμον ἀναιρεῖται· φυλαξόμεθα γάρ, εἰ καθείμαρται, καὶ οὐ φυλαξόμεθα δῆλον ὥς, εἰ μὴ καθείμαρται φυλάξασθαι, κἄν πάντες οἱ μάντις τὸ ἐσόμενον προαγορεύωσιν ἡμῖν. τὸν γοῦν Οἰδίποδα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Πριάμου καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος φησι πολλὰ μηχανησαμένων τῶν γονέων ὥστε ἀποκτεῖναι, ἵνα τὸ ἀπ' αὐτῶν προρρηθὲν αὐτοῖς κακὸν φυλάξωνται, μὴ δυνηθῆναι. οὕτως οὐδὲν ὄφελος οὐδὲ αὐτοῖς τῆς τῶν κακῶν προαγορεύσεως φησιν εἶναι διὰ τὴν <ἐκ> τῆς εἰμαρμένης αἰτίαν. τοῦτο μὲν οὖν ἐκ περιουσίας εἰρήσθω πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνυπόστατον ἀλλὰ καὶ ἀχρεῖον τῆς μαντικῆς. ^[80]